

Ammoniet
Uitvaartbegeleiding

Informatiemap
'De groene uitvaart'
(Milieu)bewuste keuzes voor een duurzame uitvaart

De groene uitvaart

Wie natuurvriendelijke en milieubewust geleefd heeft, wil ook graag zo milieuvriendelijk mogelijk afscheid nemen.

Groen staat in deze context voor 'duurzaam'. In een duurzame wereld zijn mens (people), milieu (planet) en economie (profit) met elkaar in evenwicht.

In deze map leest u alles over de mogelijkheden met betrekking tot een 'groene uitvaart'. De opbaring, uitvaartkisten, bloemen, rouwkaarten, vervoer, begraven of cremeren, afscheidsdienst en koffietafel, asbestemmingen en grafmonumenten: in ieder onderdeel van de uitvaart heeft u de keuze voor 'groene alternatieven'.

Op greenleave.nu vindt u naast informatie ook filmpjes over duurzame keuzes.

Opbaren

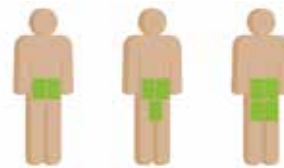
In de Wet op de Lijkbezorging, de wet die regelt wat er met een overledene kan en mag gebeuren, zijn geen voorschriften opgenomen over de conservering van het lichaam.

In Nederland wordt op dit moment vooral opgebaard met behulp van koelapparatuur. In een rouwcentrum wordt de overledene in de tijd dat er niet opgebaard wordt in een koelcel bewaard. Bij een thuisopbaring wordt er gebruikt gemaakt van een bedkoeling of kistkoeling. Een bedkoeling bij een thuisopbaring kost drie keer zoveel energie als het bewaren in een koelcel, overigens is dit niet veel: ongeveer evenveel als het verbruik van een vriezer in één maand). De productie van koelapparatuur is wel milieuvervuilend en onttrekt eindige grondstoffen uit de aarde.

Een groen alternatief is het opbaren op graszoden. Deze methode van opbaren is in ons land geïntroduceerd door antroposofen. Zij kiezen ervoor omdat het beter is voor de weg die de ziel moet gaan -koelen zou een negatief effect hebben op de ziel-, en het is een duurzaam alternatief voor de reguliere koelingsmethodes. De methode houdt in dat er graszoden onder de kist of het bed worden geplaatst die tweemaal daags besprenkeld moeten worden met water. Gras werkt verkoelend. De koolstofassimilatie maakt dat er warmte uit de omgeving wordt onttrokken, omdat het gras warmte nodig heeft. Daardoor wordt de ruimte koeler.

Thanatopraxie is een lichte en tijdelijke vorm van conservering van de overledene. Het doel is gedurende de opbaring de ontbinding tijdelijk te remmen, de hygiëne bevorderen en de overledene een natuurlijker en toonbaarder aanzicht te geven. De vloeistof die bij thanatopraxie wordt gebruikt bestaat voor 0,5% uit formaline (een oplossing van formaldehyde in water).

De rest van de vloeistof bestaat uit een samenstelling van water, kleurstoffen, zouten en andere mineralen. De vloeistof wordt in de bloedbaan ingebracht. Formaline is in grotere hoeveelheden giftig, maar in deze context vormt het geen belasting voor het milieu, omdat de vloeistof tijdens de uitvaart is uitgereageerd en dus niet meer vrijkomt tijdens een crematie of begrafenis. Ook de ontbinding wordt niet verhinderd, maar alleen uitgesteld. Thanatopraxie is wel een ingrijpende behandeling, anders dan de benaming 'lichte balseming' wellicht doet vermoeden. Het is een invasieve behandeling met een duur van 2 á 3 uur waarbij het bloed uit het lichaam wordt gehaald en er balsemvloeistof in het circulatiesysteem van het lichaam wordt gebracht. Daarnaast worden de andere lichaamsvochten (vanuit de blaas, maag en darmen) ook uit het lichaam gehaald.

Bio Sac 200 is een conserveringstechniek om het lichaam van de overledene in goede staat te houden en de ontwikkeling van geuren tegen te gaan, zonder het gebruik van een koelplaat. De techniek houdt in dat er, afhankelijk van hoe lang de ontbinding moet worden uitgesteld (5 tot 10 dagen), twee of meer zakjes direct op de droge huid van het lichaam van de overledene worden gelegd. De zakjes zijn gevuld met actieve koolstof en natuurlijke klei, geïmpregneerd met kaliumpermanganaat. Bio Sac 200 absorbeert de door het lichaam van de overledene uitgestoten gassen en vluchtige organische stoffen waarin bacteriën, die verantwoordelijk zijn voor het ontbindingsproces dat de cellen vernietigt, zich kunnen ontwikkelen.

De Bio Sac 200 is 100% biologisch afbreekbaar. Er is overigens geen enkele methode die een 100% probleemloze opbaring garandeert.

Uitvaartkisten

De meerderheid van de Nederlanders wordt op dit moment begraven in een eikenhout gefineerde, spaanplaten kist. Deze is goedkoop, vergaat redelijk snel, maar is niet geheel milieuvriendelijk, omdat de kist milieuonvriendelijke lijmen bevat die in het milieu belanden. Dat mag van de overheid.

In de Wet op de Lijkbezorging, de wet die regelt wat er met een overledene moet en mag gebeuren, wordt gesproken over een 'kist of een ander omhulsel van het lijk' maar worden daar geen nadere eisen aan gesteld. In het Besluit op de Lijkbezorging (een uitvoeringsvoorschrift) is wel een nadere bepaling opgenomen, namelijk dat de kist of het omhulsel op het doel van de begraafing of crematie moet zijn afgestemd. Indien een overledene vanuit of naar het buitenland wordt vervoerd zijn er overigens andere, specifieke eisen van toepassing.

De wettelijke regels waaraan de kisten moeten voldoen:

- Kist en binnenbekleding mogen niet gemaakt worden van kunststoffen of metalen. Een crematiekist moet uit brandbaar materiaal bestaan.
- Een uitzondering wordt gemaakt voor de kleine delen, zoals handvatten, schroeven en ornamenten, omdat deze bij een crematie makkelijk van de kist verwijderd kunnen worden en bij begraven de ontbinding van het lijk niet in de weg staan.
- Bepaalde lijmen en lakken zijn toegestaan.

Geheel milieuvriendelijk zijn de standaardkisten dus niet. Inmiddels zijn er veel milieuvriendelijke alternatieven voor de standaardkist op de markt: de dooskist, de kartonnen doodskist, de Groene Kist, de laatste reismant, de landschapskist. Allemaal recyclebaar en/of biologisch afbreekbaar.

En niet zelden fraai bovendien! Gemaakt van karton, wilgentenen of duurzaam geproduceerd hout. Duurzaam geproduceerd hout is snelgroeiend binnenlands hout (populier, wilg, hout van knotwilgen) met het FSC keurmerk. Deze uitvaartkisten worden vervaardigd zonder (chemische) lak of lijm en hebben geen verbindingsmaterialen of ornamenten. De bekleding is van hennep, bamboe- of brandnetelvezel. De kist wordt gemaakt in een fabriek met een milieuvriendelijk productieproces.

Bij de keuze van een milieuvriendelijke uitvaartkist maakt het uit of er gekozen wordt voor een begrafenis of een crematie. Bij begraven zijn kisten van karton, bamboe, riet of wilgentenen de meest duurzame opties. Bij cremeren is een houten kist het duurzaamst, omdat er dan minder gas hoeft te worden gebruikt. Cremeren zonder kist lijkt misschien milieuvriendelijker, maar dat is het niet, omdat er dan (vanwege het ontbreken van een omhulsel) meer brandstof nodig is.

De bekleding van een kist bestaat vaak uit katoen. Dit heeft tot gevolg dat 30% van de milieubelasting van de kist door de bekleding komt. De katoenteelt is sterk milieubelastend door het gebruik van bestrijdingsmiddelen en het enorme gebruik van water bij de productie en het bleken en verven van het product. Goede alternatieven zijn hennep, bamboe- en brandnetelvezel.

Als een milieuvriendelijke kist van ver moet komen, dan wordt de milieuvriendelijkheid gedeeltelijk teniet gedaan door het transport. Kies daarom voor kisten uit eigen land.

De meest milieuvriendelijke manier van begraven is natuurlijk: zonder kist. Begraven worden in een lijk- of rouwwade van natuurlijke materialen is niet alleen daadwerkelijk maar ook qua uitstraling al snel natuurlijk te noemen.

Lijkwade op een wilgentenen baar (wikkelloed.nl)

Linnen lijkwade (koester.nu)

Een grafmand (hemelsemanden.nl)

Wat ook bijdraagt aan duurzaamheid, is wat er meegaat in de uitvaartkist. Kleding die gemaakt is van natuurlijke producten als wol, linnen of hennep zijn een goed duurzaam alternatief. Sieraden en bril kunnen bij de opbaring door de overledene gedragen worden maar dienen voor het sluiten van de kist te worden afgenomen. Sieraden zijn een prachtig aandenken maar kunnen desgewenst ook omgevormd worden tot nieuwe sieraden. Een bril kan worden gedoneerd voor hergebruik in ontwikkelingslanden.

Foto's die zijn afgedrukt op gerecycled papier kunnen zonder problemen mee in de kist, net als houten voorwerpen of een beperkt aantal bloemen. Ten aanzien van kleding wordt vaak opgemerkt dat deze bij voorkeur niet uit kunststofmaterialen is vervaardigd, zoals kunststof (panty's). Deze materialen verhinderen de ontbinding van het lichaam bij begraving.

Tevens stellen crematoria, en vaak ook begraafplaatsen, strenge eisen aan de voorwerpen die in de kist mogen worden meegegeven, zoals bril, foto's, mobiele telefoons en andere elektrische apparaten. Deze voorwerpen kunnen tijdens het crematieproces ernstige schade aan de crematieovens toebrengen en daardoor gevaar opleveren voor mens en milieu. Bij begraving kunnen een aantal van deze voorwerpen en materialen schade aan het milieu toebrengen.

Kort samengevat: Als u een duurzame keuze wilt maken is het ten eerste aan te raden om geen nieuwe kleding voor de overledene te kopen maar iets uit te kiezen wat al aanwezig is. Bij voorkeur is dit geen kleding van synthetisch materiaal of ander materiaal dat moeilijk afbreekbaar is. Sieraden, bril, voorwerpen van metaal, mobiele telefoons, elektrische apparaten en foto's zijn slecht afbreekbaar en vormen een belasting voor het milieu.

Bloemen

Voor veel mensen horen bloemen bij een uitvaart. Maar helaas zijn die prachtige, troostrijke ruikers ware milieuverontreinigers. Niet zozeer de bloemen zelf, als wel de wijze waarop ze geproduceerd worden. Behalve voor klimaatbelasting, zorgen bloemen ook voor milieubelasting vanwege het gebruik van bestrijdingsmiddelen, meststoffen en water.

Het is in ieder geval aan te raden om, als u toch voor bloemen kiest, te kiezen voor bloemen met een EKO-keurmerk. Dit geeft aan dat de bloemen geheel biologisch geteeld zijn.

Ook kunt u vragen of iedere genodigde één bloem meeneemt (de lievelingsbloem van de overledene bijvoorbeeld), waar u vervolgens een boeket van vormt. Ook bloemen uit het seizoen kosten meestal minder energie en bestrijdingsmiddelen.

Maand	Soort snijbloem of bloeiende potplant
Januari	Chrysant, Hypericum, Tulp
Februari	Chrysant, Hypericum, Tulp, Orchidee in pot
Maart	Chrysant, Hypericum, Gerbera, Tulp, Orchidee in pot, Potchrysant
April	Chrysant, Hypericum, Gerbera, Tulp, Zonnebloem, Pompoenroos, Orchidee in pot, Potchrysant, Roos in pot
Mei	Chrysant, Hypericum, Gerbera, Zonnebloem, Jasmijn, Sering, Pompoenroos, Orchidee in pot, Potchrysant, Roos in pot
Juni	Chrysant, Hypericum, Gerbera, Gladiool, Lelie, Zonnebloem, Jasmijn, Sering, Orchidee in pot, Potchrysant, Roos in pot
Juli	Chrysant, Hypericum, Gerbera, Gladiool, Lelie, Zonnebloem, Dahlia's, Stokroos, Potchrysant, Roos in pot
Augustus	Chrysant, Hypericum, Gerbera, Gladiool, Lelie, Zonnebloem, Dahlia's, Stokroos, Potchrysant, Roos in pot
September	Chrysant, Hypericum, Gerbera, Gladiool, Lelie, Zonnebloem, Dahlia's, Stokroos, Potchrysant, Roos in pot
Oktober	Chrysant, Hypericum, Zonnebloem, Potchrysant
November	Chrysant, Hypericum, Roos in pot
December	Chrysant, Hypericum, Tulp, Roos in pot

Bloemen die weinig gif en energie nodig hebben zijn anjers, alstroemeria's , fresia's en gerbera's. Verder kunt u kiezen voor bloemen met een van de keurmerken omdat die in ieder geval zijn gecontroleerd op milieuaspecten en sociale aspecten.

Doorte kiezen voor een rouwboeket in plaats van een rouwstuk voorkomt u dat er plastic en oasis wordt gebruikt. Een andere optie is het (laten) maken van een krans van takken en bladeren met seizoensbloemen. Het rouwlint, dat een intensief productieproces kent, kan worden vervangen door een kaart van gerecycled papier of papier met een keurmerk.

Losse (onverpakte) bloemen kunnen in een bloemenhart worden gestoken tijdens de uitvaart als ritueel. Uitvaartbloemiste Anja van Ettikhoven, heeft dit hart speciaal hiervoor ontworpen.

Anja maakt in opdracht ook plantaardige grafmonumenten, voor meer informatie: uitvaartbloemist-alphenaandenrijn.nl

Rouwdrukwerk

Hoewel het heel milieubewust klinkt om de rouwkaarten per email te versturen, is het nog maar de vraag of dat zo is. Ter vergelijking: even iets Googlen kost evenveel energie als het laten branden van een spaarlamp voor één uur. Maar wat is dan wel milieubewust? Dat is best lastig te beoordelen met betrekking tot rouwpost. Zo heeft de wereldwinkel prachtige rouwkaarten van gerecycled papier maar en worden vervaardigd door middel van een milieuvriendelijk productieproces, maar ze komen wel van ver.

Waar kunt u dan nog rekening mee houden:

- Kies voor milieuvriendelijk drukwerk en papier, dat is:
 - 100% gerecycled papier, papier dat wordt gemaakt van oud papier. Kringlooppapier is herkenbaar aan het kringlooplabel.
 - Papier van vezels die afkomstig zijn uit bossen die op een duurzaam verantwoorde manier beheerd worden (FSC-papier en PEFC-papier)
 - Ongebleekt papier. Bleken gebeurt met chloor
 - Papier dat is bewerkt met een plantaardig wasmiddel in plaats van organische solventen. Organische solventen hebben negatieve effecten op milieu en gezondheid.
 - Papier waarbij geen isopropyl-alcohol is gebruikt, dit is namelijk zeer belastend voor het milieu.
 - Drukwerk waarbij de inkt op vegetale basis is, dat is inkt waar de minerale oliefractie vervangen is door plantaardige olie (soja-inkt bijvoorbeeld).

Waar u ook op kunt letten: hoe hoger het gramgewicht hoe meer belastend voor het milieu.

Vervoer

Het vervoer is verreweg het meest vervuilende onderdeel van een uitvaart. Het gaat dan niet zozeer om het vervoer van de overledene, maar om het aantal autokilometers die de gasten op de dag van de uitvaart afleggen. In de Wet op de Lijkbezorging, de wet die regelt wat er met een overledene moet en mag gebeuren, wordt geen specifiek vervoermiddel genoemd waarin overledenen vervoerd moeten worden. Dit betekent dat in principe elk voertuig is toegestaan (met uitzondering van ambulances, die alleen bestemd zijn voor ziekenvervoer). In de praktijk wordt verreweg het meest gekozen voor het vervoer van de overledene door middel van een rouwauto.

Als alternatief voor de rouwstoet zijn er verschillende opties:

- Lopen
- Loopfiets
- Bakfiets
- Paardenkoets
- Een uitvaartbus

Niet iedereen zal het prettig vinden om zijn gasten te 'verplichten' om te lopen of fietsen. Er zijn meer manieren om het vervoer zo milieubewust mogelijk te houden:

- Zorg ervoor dat de verschillende onderdelen, de afscheidsplechtigheid, de begrafenis of crematie en de condoleance, op loopafstand van elkaar plaatsvinden.
- Kies locaties die goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer en zet dit op de rouwkaarten.
- Regel zelf een bus waarmee de mensen van de afscheidsplechtigheid naar de crematie worden vervoerd. Een bus is beter dan 7 auto's. Daarnaast kan het heel troostrijk zijn om nog even samen te zijn met elkaar.

De ontwikkelingen ten aanzien van elektrische en hybride auto's is de afgelopen jaren snel gegaan. De keuze uit het aantal typen neemt toe. Door hun stille en schone karakter zijn deze auto's ideaal voor een rouwstoet waar de nabestaanden en belangstellenden achter de rouwauto aan willen lopen (naar bijvoorbeeld de begraafplaats).

Begraven of cremeren

Hoogleraar milieukunde Lucas Reijnders zei er in een interview het volgende over: "Begraven en verbranden betekent nu iets anders dan een paar duizend jaar geleden. Overledenen bevatten allerlei kunstmatige, door de mens gemaakte onderdelen die mee in de grond of in de oven gaan, zoals amalgamen in tanden en protheses. Ook verzamelen we in de loop van ons leven in ons lichaam aanzienlijke hoeveelheden door de mens vrijgemaakte stoffen. Cadmium bijvoorbeeld, aan het eind van ons leven bevatten de nieren er grote hoeveelheden van. En dan is er nog lood en kwik. Die drie stoffen blijven wat het is. En door de dieren (wormen eten de grond, muizen eten de wormen en muizen worden door uilen opgegeten) worden deze stoffen verspreid. En dieren verplaatsen zich. Zo is de mens op zich als een wandelend vuilnisvat. Maar, als we naar het totale milieuprobleem kijken, dan spelen de schadelijke milieueffecten die aan de lijkbezorging vastzitten geen grote rol", aldus Reijnders.

Het blijkt niet eenvoudig om een eenduidig antwoord te geven op de vraag of begraven of cremeren een zwaardere belasting is voor het milieu.

De belangrijkste milieueffecten van een uitvaart zijn:

- Energieverbruik
- Ruimtebeslag
- Uitstoot van schadelijke stoffen

Bij de schadelijke stoffen gaat het zoals gezegd om kwikverbindingen en andere metalen en dioxines. Al deze stoffen komen in het milieu terecht. Bij begraven komen ze in de bodem en het grondwater. Bij crematie komen de schadelijke stoffen in de as en als de as wordt verstrooid of begraven ook weer in de bodem.

Bij begraven speelt ruimtebeslag een belangrijke rol. Maar dat voordeel van cremieren wordt natuurlijk weer teniet gedaan als mensen na de crematie kiezen voor een urnengraf, wat steeds vaker gebeurt. En als de begraafplaats tevens een groenpark is, dan wordt het ruimtebeslag omgezet in een positief punt: het bevordert het welzijn van een stad of dorp en vormt een groene long.

Bij cremieren is het energieverbruik een belangrijke milieufactoor. Een gemiddelde crematie kost tussen de 5 en de 25 kubieke meter gas. Tervergelijking: met deze hoeveelheid verwarmt een gemiddeld Nederlander 5 tot 6 dagen zijn huis.

Uit onderzoek naar milieu-aspecten van de uitvaart is gebleken dat cremieren en begraven een even grote belasting zijn voor het milieu. Uiteraard hangt het af van de situatie en het individuele geval:

- Als u in een druk bevolkt gebied woont speelt de ruimtiefactor een grotere rol, in dat geval is crematie minder milieubelastend. Tenzij de begraafplaats als rustpunt of groenpark in de drukke stad fungeert.
- In een kwetsbaar waterwingebied moet de mogelijke vervuiling van grondwater veel strenger beoordeeld worden. Ook in de geval is crematie minder milieubelastend.
- Als de begraafplaats bij u om de hoek ligt en het crematorium aanzienlijk verder weg dan speelt het vervoer tijdens de uitvaart weer een belangrijke rol.
- Kampt de begraafplaats met een hoge grondwaterstand, dan zullen de lichamen minder snel verteren. Ook kan het grondwater in aanraking komen met lijkvocht.

U zult als dode, zeker als u lang geleefd heeft, geen schoon lichaam opleveren, als u wilt kunt u wel bijdragen aan een stuk nieuwe natuur. Nederland heeft meerdere natuurbegraafplaatsen, waar behalve begraven ook nieuwe natuur wordt gecreëerd. Dit is dan ook de belangrijkste doelstelling van deze begraafplaatsen: nieuwe natuur creëren.

Milieuvriendelijk begraven

Ook als u niet kiest voor een natuurbegraafplaats, kunt u keuzes maken waardoor het begraven zo min mogelijk milieubelastend is:

- Geen kist gebruiken, maar in een lijkwade begraven. Of kiezen voor een milieuvriendelijke kist
- De overledene niet te kleden in milieuonvriendelijke kleding en geen milieuverontreinigende accessoires meegeven: schoenen, panty's, mobieltjes en brillen verteren slecht

U kunt ook een keuze maken voor een begraafplaats met een milieuvriendelijk begraafplaatsbeheer:

Ecologisch of milieuvriendelijk begraafplaatsbeheer houdt in:

- Werken zonder of met een minimum aan chemische bestrijdingsmiddelen
- De natuur op bepaalde plekken haar gang laten gaan
- Het gebruik van natuurvriendelijke materialen zoals onbewerkt of inheems hout, verantwoorde verfsoorten en schoonmaakmiddelen.
- Dat de afvalverwerking gebeurt met werkmethoden die de mensen en de (werk) omgeving ontzien.

Natuurbegraafplaatsen

Het doel van natuurbegraafplaatsen is natuurscheppen. Het concept is afkomstig uit Engeland waar inmiddels bijna 200 natural burial grounds te vinden zijn, ook wel woodland of green burial grounds genoemd. De ontwikkeling van nieuwe natuur staat voorop. Er wordt een stuk grond genomen dat nog niet of nauwelijks is ingericht, wat bijvoorbeeld tot voor kort een agrarische functie had, en daarop vinden milieuvriendelijke begrafenissen plaats. Dat wil zeggen:

- Er mag alleen gebruik gemaakt worden van milieuvriendelijke materialen
- Op het graf mogen alleen een enkel boompje, enkele planten of een bescheiden monument van hout worden geplaatst.
- Onderhoud van het graf gebeurt niet, is zelfs niet geoorloofd, de natuur moet haar gang kunnen gaan.

De kenmerken van een natuurbegraafplaats:

1. Er wordt natuur geschapen en/of behouden. Er wordt geen (of in ieder geval minder) onderhoud gepleegd dan bij een reguliere begraafplaats.
2. Er zijn alleen natuurlijke monumenten toegestaan (zoals een zwerfkei, een boomschijf of het planten van een boom). Hiermee worden de milieunadelen van een grafmonument van natuursteen vermeden.
3. Het lijkomhulsel moet biologisch afbreekbaar zijn: Bij voorkeur alleen een lijkwade, maar ook een kist die niet is bewerkt, gelakt of geverfd, is mogelijk.
4. Ook een biologisch afbreekbare urn is een optie, of een strooigraf.
5. Bovendien is er extra streng toezicht op de afbreekbaarheid van de kleding van de overledene.
6. Er wordt minder diep begraven dan op reguliere begraafplaatsen. Dit komt de ontbinding ten goede, waardoor heel veel schadelijke stoffen eerder worden afgevoerd.

Kortom, de natuurbegraafplaats heeft inderdaad een aantal milieuvoordelen ten opzichte van 'reguliere' begraafplaatsen. Bovenstaande kenmerken laten echter ook zien dat een belangrijk milieuvoordeel van de natuurbegraafplaats niet zozeer zit in de begraafplaats zelf, maar in de regels die er gelden omtrent het grafmonument (punt 2) en het lijkomhulsel (punt 3). Deze zelfde keuzes, een natuurlijk monument en een biologisch goed afbreekbaar lijkomhulsel, kunnen gekozen worden op een reguliere begraafplaats. Daarmee wordt dit verschil opgeheven.

Het einddoel van een natuurbegraafplaats is een nieuw stuk natuur. Als dat bereikt is houdt de functie van de begraafplaats op. In 2014 is de branchevereniging van natuurbegraafplaatsen (BRANA) opgericht. Er zijn nu vier natuurbegraafplaatsen bij aangesloten, alle vier werken ze volgens bovenstaande principes. Daarnaast zijn er nog enkele natuurbegraafplaatsen die wel volgens deze principes werken, maar (nog) niet zijn aangesloten. Er zijn plannen voor circa vijftien andere natuurbegraafplaatsen, de meeste op grond van natuurmonumenten.

Er zijn in Nederland veel begraafplaatsen, die ook bijzonder groen zijn of zelfs in een bos zijn aangelegd, maar dat maakt ze nog geen natuurbegraafplaats. Een natuurbegraafplaats is in de eerste plaats natuur (een stuk bos of ander natuurgebied) en in de tweede plaats een begraafplaats. Het doel is natuur scheppen. Bij alle andere begraafplaatsen -groen of niet-, staat het begraven voorop. Het scheppen van natuur op delen van de begraafplaats of het fungeren als groene long of park voor een stad is een tweede, niet primaire functie. Je zou ook kunnen zeggen: begraafplaatsen zijn herkenbaar aan de graven: natuurbegraafplaatsen zijn niet of nauwelijks herkenbaar.

Doordat de graven op natuurbegraafplaatsen nooit worden geruimd, is er sprake van een eeuwige grafcrust. Maar dan een eeuwige grafcrust zonder dat uw verdere nazaten kunnen mijmeren bij uw graf. Wel zal met behulp van GPS-coördinaten, die worden vastgelegd in een beheerregister, de plek kunnen worden gevonden waar u opgegaan bent in de natuur.

Er is nog geen onderzoek gedaan naar welke begraafplaats (regulier versus natuur) milieuvriendelijker is. Maar toch lijkt het vanzelfsprekend dat dat de natuurbegraafplaats is. Al is het maar omdat er nieuwe natuur wordt gecreëerd. Maar ook:

- Er worden alleen milieuvriendelijke materialen gebruikt
- Er wordt nauwelijks onderhoud gepleegd, dat scheelt brandstof van machines
- Er wordt minder diep begraven, dat komt de ontbinding ten goede, waardoor schadelijke stoffen eerder worden afgevoerd.

Omdat er momenteel nog niet overal natuurbegraafplaatsen zijn, worden er nu nog vaak mensen begraven die van ver komen. Dat doet een deel van de milieuvriendelijkheid teniet. Dit voor het milieu schadelijke effect zal minder worden naarmate er meer natuurbegraafplaatsen komen (verspreid over het land).

Voordelen natuurbegraven

(bron: *natuurbegraafplaats Hilligmeer*)

- Behoud van natuur voor toekomstige generaties
- Eeuwigdurende grafcrust
- Alle ruimte voor persoonlijke invulling
- Geen zorgen voor nabestaanden
- Eenmalig laag tarief

Impressies van een natuurbegraafplaats

Natuurbegraafplaats IJsselhof

Natuurbegraafplaats IJsselhof voldoet aan bijna alle kenmerken van natuurbegraafplaatsen elders in het land, er is alleen één essentieel verschil: er geldt geen eeuwige grafrust. Helaas is dat in de Randstad (nog) niet mogelijk, en dit maakt deze begraafplaats meer een plek om 'zo natuurlijk mogelijk te begraven'. Er zijn algemene graven voor 15 jaar, bloemengraven voor twee overledenen voor 30 jaar en particuliere heester- en boomgraven voor één persoon voor 40 jaar. Verder zijn er ook plekjes voor urnen.

Trotse locatiemanager Martin Vijverberg van IJsselhof:

“Duurzaamheid staat bij ons écht centraal. Bij een begrafenis op de natuurbegraafplaats is de kist duurzaam geproduceerd en biologisch afbreekbaar. Denk dan aan wilgentenen, bamboe, bananenblad of ongelakt inheems hout. Een mooi en natuurlijk alternatief voor een kist is de opbaarplank met bijvoorbeeld een lijkwade gemaakt van Nederlandse schapenwol. Ook de kleding van de overledene dient van natuurlijke materialen gemaakt te zijn, zoals wol, katoen, linnen of zijde. De natuurbegraafplaats is een prachtig aangelegd park, waar mensen alle gelegenheid hebben om te wandelen, te rusten en te herdenken.”

Voor meer informatie:
yarden.nl/uitvaartlocatie/begraafplaats-crematorium-gouda-ijsselhof

Cremeren

Zorgt cremeren voor het verder opwarmen van de aarde?

Cremeren is milieubelastend omdat:

- Het energie kost
- Er Co2 wordt uitgestoten

Behoort de uitstoot van schadelijke stoffen als kwik vanaf 2012 tot het verleden, de CO2 emissie is een ander verhaal. Hoeveel CO2 er per crematie de lucht in gaat, daar verschillen de meningen over. De Australische bioloog Roger Short heeft uitgerekend dat een crematie gemiddeld 50kg Co2 uitstoot. Een wetenschappelijk instituut in België spreekt over 150 kg Co2 uitstoot, wat gelijkstaat aan een autorit van 900km. Roger Short meent naar aanleiding van zijn onderzoek dat het beter is om te begraven dan te cremeren. Zeker op een natuurbegraafplaats en het mooiste is, als er voor iedere overledene een nieuwe boom gepland wordt.

Hoe kan een crematie milieuvriendelijker verlopen:

- Kies voor een milieuvriendelijke kist
- Maak gebruik van een crematorium met moderne oven(s) en nu al milieufilters heeft geïnstalleerd.
- Neem een crematorium dat zoveel mogelijk in de buurt ligt en probeer het aantal autokilometers te beperken door alles op één plek te laten plaatsvinden.

Asbestemmingen

Door het crematieproces komen er schadelijke stoffen in de as terecht. Asverstrooiing op zee is minder belastend dan asverstrooiing op land, maar verstrooiing op zee brengt vaak een milieuverontreinigende manier van vervoer met zich mee: per boot of per vliegtuig.

Met een zogenaamde waterurn kunt u ervoor zorgen dat de as op een geleidelijke manier aan de aarde wordt toevertrouwd. Het is een bronzen bol die het regenwater doorlaat. Het regenwater komt in contact met het as. Door een speciaal systeem wordt het as heel geleidelijk met het water afgevoerd en opgenomen in het grondwater. Het duurt gemiddeld 10 jaar voordat de as volledig in de aarde is opgenomen.

Het is ook mogelijk om de as hoog in de atmosfeer te laten verdwijnen. Hoe milieuvriendelijk dit is, daar is nog geen onderzoek naar uitgevoerd. Het wordt wel van verschillende kanten aangeboden: per vuurpijl of per heliumballon.

Steeds meer mensen kiezen voor bijzetting van de urn op de begraafplaats. Dat kan zijn in een zogenaamd columbarium, een urnenmuur, op een apart urnenveld of in een urnengraf. Het is in zoverre beter dat de as in de urn blijft, maar aan de andere kant neemt de urn weer ruimte in beslag. Het is eigenlijk dubbelop: eerst cremeren en dan 'begraven'. Logischerwijs kun je dit bestempelen als slechter voor het milieu dan alleen begraven of alleen cremeren.

Als je kiest voor het plaatsen van een urn op de begraafplaats, dan is het vanuit milieuoogpunt beter te kiezen voor milieuvriendelijke materialen. Er zijn inmiddels veel milieuvriendelijke urnen op de markt: 100% biologisch afbreekbaar. Ze zijn bijvoorbeeld vervaardigd van een cellulose vezel, wilgentenen (inclusief 100% afbreekbare zak waarin de as wordt gedaan), of polymeer.

Begraven vs. cremen

In 2011 heeft TNO in opdracht van een grote uitvaartorganisatie een onderzoek uitgevoerd naar de milieu-impact van de uitvaarttechnieken begraven, cremen, cryomeren en resomeren.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat begraven de grootste impact zou hebben, gevolgd door cremen. De twee in ontwikkeling zijnde technieken cryomeren en resomeren zouden aanzienlijk minder milieu-impact hebben. Maar een nadere bestudering van de aannames die de onderzoekers doen, wijst echter uit dat de verschillen zeer waarschijnlijk veel minder groot zijn. Hieronder leggen we uit hoe dat komt.

Eerst benadrukken wij alvast het belang van de keuzes die de klant maakt. Daar is het grootste verschil te maken. Denk aan het type kist of wade, urn, wat de overledene mee te geven in de kist, maar ook op het gebied van vervoer, rouwboeketten en rouwpost veel meer impact heeft op in hoeverre een uitvaart duurzaam is.

Kanttekeningen bij het onderzoek van TNO:

De onderzoekers maken gebruik van fictieve cijfers voor de nieuwe technieken. Wat niet zo gek is gezien het feit dat het nieuwe technieken zijn. Echter deze cijfers zijn aangeleverd door de leveranciers zelf. En hierbij gaan zij ervan uit dat mensen zeer milieuvriendelijke keuzes maken. Terwijl bij begraven en cremen er van 'gemiddelde keuzes' gebruik gemaakt wordt.

Twee voorbeelden hier van zijn:

1. Aangenomen wordt bijvoorbeeld dat een kist, die niet mee gaat in de resomator of cryomator, wel vijftig keer zal worden hergebruikt. Dit is praktisch al lastig (het is niet makkelijk om lichamen in- en uit de kist te tillen en bovendien laten lichamen altijd hun sporen na in de kist), maar het is ook zeer de vraag of nabestaanden hun dierbaren in een vaker gebruikte kist willen opbaren. En wanneer dat het geval is, zou dit natuurlijk ook bij cremen kunnen.
2. Een ander punt is dat de bekleding in de kist, nu meestal gemaakt van katoen, een grote milieu-impact heeft. Bij de nieuwe technieken gaan de onderzoekers uit van een kist met een bekleding van het veel minder vervuilende maïszetmeel. Als deze kistbekleding daadwerkelijk ontwikkeld wordt, kan deze natuurlijk ook bij begraven of cremen gebruikt worden.

De verschillen tussen begraven en cremen

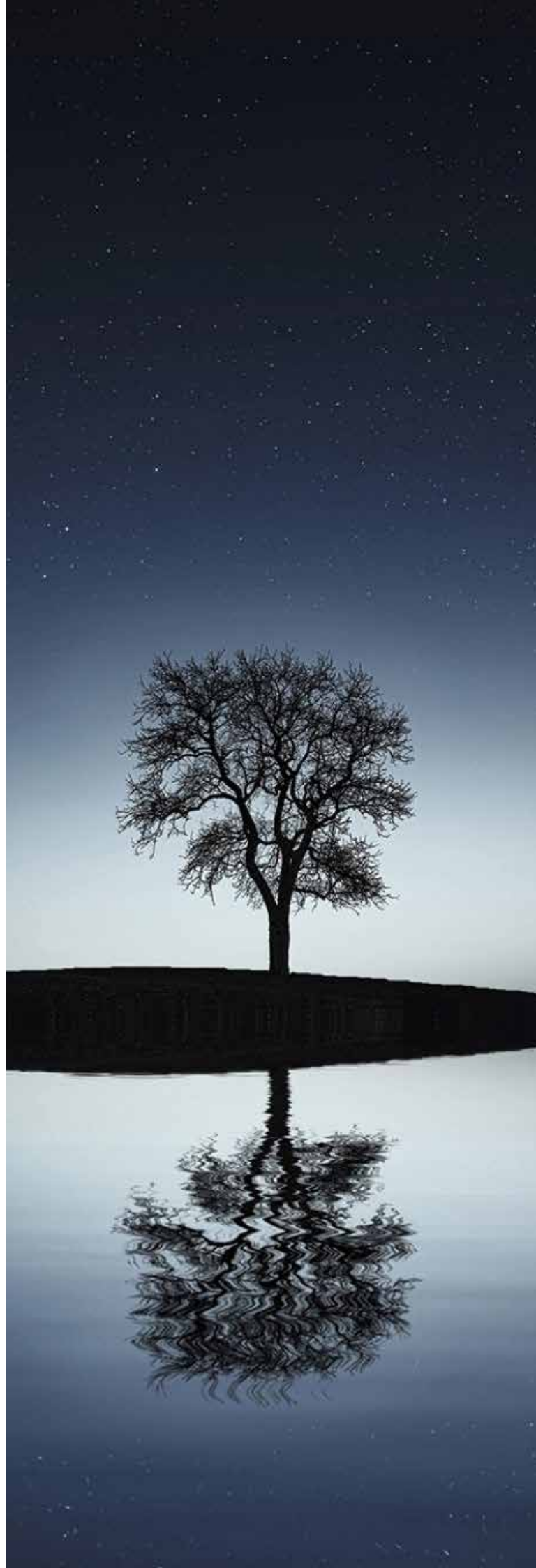
Ook deze verschillen zijn gestoeld op opvallende veronderstellingen. De onderzoekers houden er geen rekening mee dat urnen tegenwoordig steeds vaker begraven worden in een (urnen)graf. Dat betekent dat ook hier een (natuurstenen) grafmonument bij komt kijken. Het grafmonument heeft een zware milieu-impact (door de winning van de steen en het transport vanuit India of China). Die wordt wel meegerekend bij begraven maar niet bij cremen. Ook houden de onderzoekers er rekening mee dat mensen de asresten na cryomeren eventueel begraven, maar gaan dan uit van een houten grafmonument. Ook hier geldt dat de keuze voor een houten grafmonument ook gemaakt zou kunnen worden bij begraven of cremen.

Ten slotte wordt aan begraven een grote milieubelasting toegekend vanwege het ruimtebeslag. Dit is echter nog niet zo'n makkelijke aanname en die helaas verder niet onderbouwd wordt. Bovendien, heeft een begraafplaats ook geen landschappelijke en cultuurhistorische waarde?

Conclusie

Het verschil tussen de technieken is veel kleiner dan dit onderzoek laat zien. Bij de nieuwe technieken is uitgegaan van zeer gunstige milieubewuste keuzes door de klant, terwijl bij de bestaande uitvaarttechnieken uit is gegaan van gemiddelde keuzes.

Vooraf bij begraven is de milieu-impact sterk naar beneden te brengen als de consument andere keuzes maakt. Denk bijvoorbeeld aan een ongelakte kist met houten handgrepen in plaats van metalen en aan een natuurlijk grafmonument zoals een Nederlandse zwerfkei, of een kruis gemaakt van hout. Kortom, de huidige uitvaarttechnieken scoren in milieu-impact nog niet zo slecht en kunnen bovendien een stuk minder milieubelastend zijn als de consument duurzame keuzes maakt.

Grafmonumenten

Heel globaal kun je zeggen dat:

- Een grafmonument van natuurlijke en afbreekbare materialen milieuvriendelijker is
- Hoe groter en bewerkelijker het grafmonument, hoe slechter voor het milieu
- Hoe groter de afstand tussen producent en consument, hoe slechter voor het milieu.

Maar er spelen meerdere factoren een rol:

- De herkomst van het grafmonument
- Het 'tweede leven' van een monument: wat gebeurt er als het graf geruimd wordt?

Natuurstenen grafmonumenten zijn vaak zeer milieubelastend vanwege de winning ervan. In Nederland is de granieten grafsteen favoriet, en die is vaak afkomstig uit India, waar het natuursteen in steengroeven uit de rotsen wordt gezaagd. Dat gaat dikwijls gepaard met een behoorlijke landschapsaantasting.

Ook kost het veel energie, net als het transport van het natuursteen. Behalve de blijvende schade aan het milieu, is er ook sprake van barre werkomstandigheden, kinderarbeid, uitbuiting en corruptie. De natuursteenbranche probeert hier iets aan te doen, maar dat gaat langzaam. In 2006 is de werkgroep Duurzaam Natuursteen opgericht. Helaas is er anno 2016 nog geen keurmerk voor duurzaam natuursteen. Het doel is de steen van groeve tot graf te volgen, en elk onderdeel van het productieproces zo duurzaam mogelijk te laten verlopen. Zover is het nog niet. Leden van de werkgroep hebben wel een lidmaatschap die zij kunnen tonen aan klanten. Daarop staat dat het bedrijf verklaart bezig te zijn met een invoering van de gedragscodes bij alle leveranciers. Dat is een belofte voor de toekomst.

Grafstenen kunnen behalve uit steen uit heel diverse materialen bestaan.: glas, ijzer, hout, plastic, polyester, gerecycled beton, een combinatie van materialen. Bij hout is het uiteraard zaak erop te letten dat het om duurzaam hout gaat. Logischerwijs is het het meest milieuvriendelijk om voor materialen te kiezen die een levensduur hebben die overeenstemt met de te verwachten levensduur van het graf. Want dat betekent nauwelijks of geen afval. In de praktijk gebeurt dat echter zelden.

IJzer, polyester, steen: het kan allemaal worden hergebruikt. Dus het is belangrijk erover na te denken wat er met het monument gebeurt als het graf geruimd wordt. Stenen monumenten verdwijnen tegenwoordig in een vergruizer om vervolgens in de wegenbouw te worden hergebruikt.

Een interessante optie is het hergebruiken van bestaande grafmonumenten. Op sommige begraafplaatsen wordt die optie aangeboden. Dan hoeft alleen de oude tekst te worden verwijderd en de nieuwe tekst worden aangebracht.

(Bronnen: groene-uitvaart.nl, greenleave.nu)

Interessante websites

Opbaren

- hemel-bed.nl
opbaring met graszoden
- hq-thanatopraxie.nl
thanatopraxie/lichte balseming

Uitvaartkisten en lijkwaden

- koester.nu
lijkwaden van vilt
- ibisproduct.nl
opbaarplanken, boekenkastkist lijkwaden
- laatstereismand.nl
uitvaartmanden
- margaretsabee.com
lijkwaden
- wikkelgoed.nl
lijkwaden, draagbaren en hemden
- hemelsemanden.nl
grafmanden en draagbaren
- dekistemakker.nl
uitvaartkisten/gedenktekens van puur hout

Vervoer

- uitvaartbussen.nl
uitvaartbus
- vandeneijk.nl
rouwkoetsen
- loopkoets.nl
de loopkoets

Natuurbegraafplaatsen

- natuurbegravennederland.nl
natuurbegraafplaats in Arnhem, Heeze en Schaijk
- natuurmonumenten.nl/natuurbegraven
natuurbegraafplaatsen door heel NL (nog te realiseren)
- natuurbegraafplaatshilligmeer.nl
natuurbegraafplaats Drenthe

Algemeen

- de-groeneuitvaart.nl
- greenleave.nu
alles over de meest milieubewuste keuzes bij een uitvaart

Inspiratie

Lijkwade Blauwe Texelaar

Biesvelden natuurkisten

Koelen met graszoden

Ammoniet

Uitvaartbegeleiding

Ammoniet Uitvaartbegeleiding

📍 Wilhelminalaan 1
2405 EB Alphen aan den Rijn
☎ 0172 - 41 66 63

✉ info@ammonietuitvaart.nl
www.ammonietuitvaart.nl